

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 118. ÉVFOLYAMA

1983. OKTÓBER • XXXII. ÉVFOLYAM • 10. SZÁM

TARTALOM

Nagy László: Munkaerőgazdálkodás az állami erdőgazdaságokban.....	429
Üzemtervszerű erdőgazdálkodás — piacra való termelés (Dobay Pál)	433
Dr. Szemerédy Miklós: A nyárák magyarországi térfoglalásának változása.....	435
Farkas László: Cellulóznyár kitermelés gombatermesztéssel	441
Igy láttuk mi (Pápai Tamás, Pusztai György)	446
Kőrösmezzei Csaba, Lemmer Józsefné: A Fusilade W 25 EC gyomirtószer vizsgálata csemetekertben.....	449
Ivanics József: Hókárosítások vizsgálata a zalai fenyvesekben	453
Dr. Babos Imre megfigyelési és észrevételei a Duna—Tisza-közi homoki fenyvesítéssel kapcsolatosan (dr. Szódfriát István).....	457
Dr. Papp Tiadár: Bontóvágás jelölése Cluster-analízissel	459
Gurisatti Gábor: Kiemelt ágyású talajjelöklésítés a káli csemetekertben	461
Mennyibe kerül a légifényképezés? (Németh Ferenc)	465
Az erdészeti üzemi térképekről (Szilas Géza)	466
Új, államilag minősített erdészeti növényfajták (Bach István)	467
Megemlékezz egy négyes évfordulóról (dr. Ágfalvi Imre)	470
Pogrányi Kálmán, Nagy Imre: A <i>Dryomyia circinnans</i> tömeges fellépése csereseinkben.....	471
Kiegészítés (Retkes László).....	474

A címlapon: A mátrai Úttörő Vasút gyöngyösi állomása (Erdei Katalin felvétele)

A hátlapon: Kötélpálya telepítése a Mátrában (Ifj. Solymos Rezső felvétele)

СОДЕРЖАНИЕ

Л., Надь: Экономия рабочей силы в государственных лесных хозяйствах	429
Др. М., Семереды: Изменение площадей распространения тополей в Венгрии	435
Л. Фаркаш: Производство тополя с использованием грибов	441
Ч., Кэрэшмезеи, Й-не, Лэммер: Испытание гербицида ФУЗИЛАДЕ В 25 ЕС (А FUS LADE Ж 25 ЕС)	449
И., Иванчи: Изучение снегломов в хвойных насаждениях области Зала	453
Др. Т., Пап: Выметак подготовительной (последенной) рубки методом анализа Клустера	459
Г., Гурасатти: Подготовка почвы методом возвышенных (бугорных) грядок в питомнике Кал	461
К., Поэрани, И., Надь: Массовое появление <i>A Dryomyia circinnans</i> в насаждениях дуба австрийского	471

CONTENTS

Nagy, L.: Labour-force management in the Hungarian state forestry enterprises.....	429
Szemerédy, M.: Changes in the range of extension of poplars in Hungary.....	435
Farkas, L.: The harvest of pulp-wood producing poplar plantations and its utilisation by edible mushroom growing	441
Kőrösmezzei Cs.—Mrs. J. Lemmer: Investigations on the herbicide FUSILADE W 25 EC.....	449
Ivanics, J.: Investigations on the damages caused by snow in the Scotch pine stands of County Zala.....	453
Papp, T.: Marking the thinning cuts by Cluster analysis	459
Gurisatti, G.: Soil preparation of raised beds in the Kál nursery	461
Pogrányi, K.—Nagy, I.: Mass appearance of <i>Dryomyia circinnans</i> in our Turkey oak stands	471

AZ ERDŐ

Az Országos Erdészeti Egyesület kiadványa. Szerkeszti: dr. Solymos Rezső. A szerkesztőség címe: Budapest V., Kossuth Lajos tér 11. Levélcím: Budapest, Pf.: 1., 1860 MEM EFH. Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest, Lenin krt. 9—11. Levélcím: Budapest, Pf.: 223., 1906. Felelős kiadó: Síklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója. Kapják az Országos Erdészeti Egyesület tagjai; előfizethető még: a Posta Központi Hírlapiroda (Budapest, József nádor tér 1., 1900) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján. Előfizetési díj egy évre 120.— Ft, félévre: 60.— Ft, egyes szám ára: 10.— Ft. Külföldön terjeszti: a „Kultúra” Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat (Budapest, Pf.: 149. H—1389.) Az évi előfizetési ára: 7 dollár.

Révai Nyomda Egri Gyáregysége, Eger. 83. 10. 1441. Igazgató: Horváth Józsefné.

Index: 25 208

HU ISSN 0014—0031

MUNKAERŐGAZDÁLKODÁS AZ ÁLLAMI ERDŐGAZDASÁGOKBAN

NAGY LÁSZLÓ

A Zalai EFAG munkái elvégzéséhez a személyi feltételek biztosítottak. Feladat van még bőven. Javítani kell a munkairányítók szakmai képzettségét, meg kell találni az eszközöket a fizikai létszámcsökkenés mértékének csökkentésére, biztosítani kell a szakképzettséget igénylő eszközök és feladatok megfelelő képzettségű szakemberekkel való ellátását. A feladat ismert, a megoldást nekünk kell megtalálni és végrehajtani. Országosan érvényes recept nincs, a feladatokat értő és ismerő kollégáknak kell a helyi feltételekhez legjobban alkalmazható módszerekkel a létszámgazdálkodást tovább javítani.

A munkaerőgazdálkodás feladata: az élőmunka-szükséglet reális megállapítása, az igénynek megfelelő mennyiségű és összetételű létszám biztosítása, valamint a dolgozók munkájának, a munka szervezettségének, a munkakörülményeknek vizsgálata, elemzése, a létszámmozgás figyelemmel kísérése, a mozgás okainak felderítése, értékelése. A feladat tehát az emberekkel közvetlenül összefügg. Ez adja meg ennek a munkának a szépségét, de ez jelenti egyben a nehézséget is.

Egy gazdasági feladat megoldásához előre meghatározható létszámra van szükség. A létszámszükségletet befolyásoló tényezők:

1. A vállalat, termelőegység műszaki színvonala.

Az állami erdőgazdaságok munkája, a termelés jellege között vannak ugyan eltérések, de ezek mértéke nem olyan nagy, hogy ne ítélhessük meg azonos szemlélettel tevékenységüket.

2. A vállalati munka szervezettsége

Az erdőgazdaságok szervezeti felépítései között vannak eltérések. Eltérőek a vélemények

- a vállalati irányítás szervezeti formáját, létszámát illetően,
- az erdészetek nagyságát tekintve,
- a munkák irányítása vonatkozásában (hagyományos — szakosított).

Véleményem szerint egy szervezet addig tartható fenn, amíg a rendelkezésre bocsátott forrásokat jól tudja mozgósítani az eredményes gazdálkodás érdekében, amíg biztosított a gazdasági folyamatok gyors áttekintése, a beavatkozás szükségességének kényszere és a beavatkozás végrehajtása.

3. A munkaerő hatékony foglalkoztatásának színvonala.

A hatékony foglalkoztatás egyik mérőszáma a teljesítmény. Ennek megítélési eszköze a teljesítménykövetelmény, a norma, valamint a vállalat teljesítménymutatói.

4. A munkaerőkereslet és -kínálat befolyásoló hatása.

5. A bér- és jövedelemszabályozás kényszerítő ereje.

A bér- és jövedelemszabályozásnak több funkciója van:

- a vásárlóerő és az árualap egyensúlyának biztosítása,
- a munka szerinti elosztás elősegítése,
- a munkaerő hatékony foglalkoztatásának ösztönzése stb.

A szabályozás hatásainak érvényesülése közben egyes elemek jelentősége megnő és ezzel párhuzamosan csökken a másik elem szerepe. A jelenlegi szabályozásban a központi bérszabályozás alá eső erdőgazdálkodásban nincs ösztönzés a létszám csökkentésére, így a vállalatok a meglevő létszámot meg akarják tartani. A bérszínvonal-szabályozás módot ad a megfelelő létszám biztosítása esetén a bérarányok további differenciálásával a kulcsmunkák jobb megfizetésére.

Erdőgazdaságunk — a ZEFAG — a dolgozók bérének javítását az előző években súlyponti kérdésként, kiemelten kezelte. Jelentős bérfejlesztési befizetési kötelezettség vállalásával érték el a társ gazdaságok közötti helyünket a bérszínvonal tekintetében. 1983-ban a szerényebb emelési lehetőséggel a differenciálást és az ösztönzést kívánjuk növelni.

6. Befolyásolják a létszámszükségletet a helyi, speciális körülmények is.

A foglalkoztatott létszámot fizetni kell. A dolgozóknak kifizetett munkabér, valamint a bér arányában fizetett társadalombiztosítási járulék (közteher) költség, amelynek nagysága kihat a vállalatok eredményére. Az erdőgazdaságok árbevétel-arányos bérfelhasználása 20—27%, a közterhet is figyelembe véve 25—35%. Ilyen költséghányadnak az eredményre gyakorolt hatását már komolyan figyelembe kell venni.

A bérfelhasználásnak tehát a vállalat gazdálkodásában súlya van, ezért nagy figyelmet kell fordítani arra, hogy a feladatok végrehajtása során hány főt és milyen módon foglalkoztatunk. Az eredmények alakulását vizsgálva egyre inkább be kell látni, hogy a kiáramló bértömegnél csak a hasznos munkát végzők megfizetésére marad pénz.

Röviden szeretnék kitérni az országos foglalkoztatási viszonyokra. Ehhez a Központi Statisztikai Hivatal 1981. évi adatait használtam fel. Magyarországon a lakosság száma 1971—81-ig

10 352 ezerről

10 713 ezer főre emelkedett,

a foglalkoztatottak száma

5 010 ezerről 1976-ig

5 093 ezerre emelkedett, majd 1981-ig

5 015 ezer főre csökkent.

Érdeemes megnézni, hogy az egyes ágazatok létszáma hogyan változott az elmúlt tíz évben.

Az adatok világosan mutatják az erdőgazdálkodás volumenét, népgazdasági jelentőségét, egyben azt is, hogy az ágazat létszámot adott le eddig és a jövőben is ilyen szerepet fog betölteni. Felvetődik a kérdés, tudnak-e további létszámot leadni a feladatok elvégzésének károsodása nélkül? A kérdésre adandó válaszhoz a 13 EFAG létszámalakulását vizsgáltam meg. Ebből a túloldaliakat lehet megállapítani.

A létszám változása ágazatonként

	1971	1981	%	+ —
Ipar	1775	1654	93,2	— 6,8
Építőipar	305	393	102,1	+ 2,1
Mezőgazdaság	1172	985	83,9	—16,1
Erdőgazdaság	54	48	88,9	—11,1
Szállítás, hírközlés	369	400	108,4	+ 8,4
Kereskedelem	420	488	116,2	+16,2
Vízgazdálkodás	62	77	124,2	+24,2
Nem anyagi ágazatok	773	971	125,6	+25,6

1. A 13 EFAG összes foglalkoztatottja az

1977. évi

37 686 főről

1981-re

35 055 főre, tehát

2 631 fővel csökkent.

Ezen belül a fizikai dolgozók létszámcsökkenése

2 574 fő, míg az alkalmazotti csökkenés

77 fő.

2. Az alkalmazottak száma gyakorlatilag évek óta változatlan. Az adminisztratív létszám bővítése korlátozott, nem növekedhetett, ennek megfelelően nem változott évek óta a műszaki létszám sem.

A korszerű technika alkalmazása, a műszaki feladatok megfelelő irányítása a műszaki létszám megújítását, a műszaki ismeretek bővítését igényli. A jelenlegi létszám csak részben felel meg a mai követelményeknek. A cél eléréséhez két út kínálkozik:

— vagy a meglévő létszámot kell alkalmassá képezni az új, korszerű feladatok ellátására,

— vagy a természetes létszámcserét kell felhasználni az igényekhez jobban igazgató létszám-összetétel megteremtésére.

Az erdőgazdasági alkalmazotti állománynál mind felső, mind középfokon megfelelő mértékű és színvonalú az utánpótlás. A meglévő létszám továbbképzése, tudásának megújítása a nehezebb feladat. Ezen a téren a különböző iskolák által szervezett továbbképzésekkel a vállalatok elégedetlenek, ezt az is bizonyítja, hogy egyre több vállalat áll át vállalaton belüli továbbképzések szervezésére. Így a kerületvezető erdészek továbbképzését a Somogyi EFAG-gal együttműködve vállalaton belül oldjuk meg.

3. A fizikai dolgozók létszámcsökkenése jelentős, ezért célszerű ezt több irányból is megvizsgálni.

a) A fizikai létszámváltozás szakmai összetétel szerint:

A szakmunkás- és betanítottmunkás-létszám minimális emelkedése mellett a segédmunkások száma jelentősen csökkent. A csökkenés kétirányú:

— a segédmunkások értelmesebb része — elsősorban vállalati képzésen belül — betanított, vagy szakmunkás képesítést szerez. Ezt a törekvést minden területen támogatni kell, mert a dolgozó érdeke találkozik a vállalati érdekekkel.

— a segédmunkások kilépése meghaladja a szak- és betanított munkásoknál tapasztalt mértéket.

b) *A fizikai dolgozók létszáma üzemáganként:*

a létszámváltozás mértéke 1971-hez viszonyítottn, az elmúlt 10 évben.

erdőművelés	67,7 ⁰ / ₀
fahasználat	76,2 ⁰ / ₀
fafeldolgozás	94,1 ⁰ / ₀
segédüzemek	123,7 ⁰ / ₀
egyéb	100,6 ⁰ / ₀
összesen	88,9 ⁰ / ₀

Megállapítható, hogy amíg a segédüzemágakban — elsősorban a gépüzemben — foglalkoztattak száma jelentősen emelkedett, addig a fahasználatban foglalkoztatottak száma jelentősen, az erdőművelésben foglalkoztatottak száma pedig igen nagy mértékben csökkent. Igaz, hogy a gépüzemi dolgozók egy része viszont éppen fahasználati vagy erdőművelési munkákat végez.

c) *A létszámváltozás állandó, időszaki és alkalmi dolgozók vonatkozásában:*

Az állandó dolgozók számának emelkedése az időszaki dolgozók létszámának igen erős csökkenését eredményezte. Érdemes végiggondolni azt, hogy az állandó dolgozók számának növekedését az időszakiak rovására szorgalmaztuk, de tudtunk-e az állandó dolgozónak állandóan hasznos munkát is adni? Javaslom, hogy ott, ahol az időszaki dolgozók biztosítására lehetőség van, időszaki foglalkoztatással éljünk. Elsősorban az erdőművelési dolgozók téli hasznos foglalkoztatása körül vannak még gondok.

A fizikai dolgozók száma tehát jelentősen csökkent, a jelenlegi szabályozás a létszám megtartását kívánna meg, ezt kívánja azonban a munkák elvégzésének biztosítása is, mert a további létszámcsökkenés ma már csak a teljes munkaidős létszámból, az állandó dolgozókból érhető el. Ezek létszámának minimális csökkenése még a tartalékokból biztosítható, de magában hordja azt a veszélyt, hogy a létszámcsökkenés csak a feladatok elvégzésének rovására történhet. Még realisabb annak a bekövetkezése, hogy egyes kulcsfontosságú fizikai munkakörökben lesz létszámhiány.

A feladatok a munkaerő-gazdálkodás terén:

- Biztosítani a fizikai dolgozók képzettségének növelését, elérni, hogy egy-egy dolgozó több konvertálható szakmával is rendelkezzen, ez növelje értékét is, egyben jövedelemszerzési lehetőségét is.
- Továbbra is alkalmazni kell a dolgozók elképzeléséhez jobban alkalmazkodó vállalati képzési módokat, növelni ezzel a szak-, de elsősorban a betanított munkások számát.
- Jó kapcsolatot kell fenntartani a létszám-utánpótlást biztosító szakiskolákkal és a létszám tömegét adó általános iskolákkal.
- Igen fontosnak tartom a meglévő létszám megtartása érdekében a vállalaton belüli helyes értékrendek kialakítását, az ennek megfelelő bérezést, az anyagi és erkölcsi ösztönzés célszerű hasznosítását.
- A létszám-gazdálkodáson belül, de a vállalaton belül is jó, ha mindenki tudja helyét, szerepét és annak megfelelően dolgozik.

A munkaerő-gazdálkodás során a Zalai EFAG-nál ismerjük a területünk munkaerőhelyzetét. Ennek ismeretében az egyes erdészetek létszámának meghatározásánál nemcsak a feladatok nagyságát, hanem a munkásfelvétel lehetőségét is mérlegeljük. Az erdészetek egy részénél munkaerőtöbblettel, egy részénél munkaerőhiánnyal számolunk, de már az év elején meghatározzuk, hogy milyen mértékű társerdészeti segítséget kötelees nyújtani a többletlét-

számmal rendelkező egység. Az erdészetek egymás közötti feladatvállalása vagy létszám-átcsoportosítása kialakult gyakorlat, amit a jövőben is alkalmaznunk kell.

Ugyancsak gyakorlat, hogy a környező mezőgazdasági üzemeknek (áll. gazd., tsz) a betakarítási időszakban munkaerőt adunk át és erdősítési csúcsidőben munkaerőt kapunk vissza. Volt arra is példa, hogy társerdőgazdaságnak adtunk át munkaerőt. Úgy látom, hogy a jó együttműködésben van a legnagyobb tartalék, megfelelő érdekegyeztetéssel a kölcsönös előnyök biztosíthatók.

Üzemtervszerű erdőgazdálkodás — piacra való termelés

Az erdőfelügyelő — az üzemtervszerű erdőgazdálkodás hivatott öre — szinte naponként szembetalálja magát azzal az elvi ellentmondással, amely az éves nyereségszámleletben gondolkodó vállalati tevékenység és az erdőgazdálkodás hosszú távú érdekei között fennáll. E kettő közti ellentét mélyebb megértése érdekében induljunk ki az okszerű erdőgazdálkodás alapjából az üzemtervből.

Az üzemterv lényege

Az üzemterv — mint tudjuk — egyrészt számbaveszi azt, *amivel* gazdálkodunk, másrészt előírja azt, *ahogyan* gazdálkodjunk. Az üzemterv így tehát két fő részre oszlik:

1. Az erdő „létárba vétele” az üzemtervezés időpontjában: az üzemtervi időszakban várható *növedék* (= fatömeg-gyarapodás) meghatározása céljából.
2. Ennek ismeretében az üzemtervi időszakban termelhető *hozadék* megállapítása.

A hozadék-megállapítás nálunk ez idő szerint tisztán egészségi, életkori és termőhelyi, tehát *biológiai* megfontolás szerint történik, állandóan szem előtt tartva a szocialista gazdálkodás diktálta bővített újratermelést.

Az ellentmondás

Adott időszakban tehát a hozadék mennyisége és minősége a meglévő erdőállomány biológiai függvénye (figyelman kívül hagyva most a megelőző korok erdőművelési és erdőnevelési tevékenységét). A hozadékkal jelentkezik az erdőgazda a piacon. Itt azonban már *kínálat* a hozadék neve. A *kereslet* viszont nem igazodhatik a kínálathoz, mivel kialakulása merőben más törvényszerűségek szerint történik.

Az ellentmondás tehát így fogalmazható meg: biológiai megfontolások alapján termelt hozadék = kínálat áll szemben a termelésttechnikai és társadalmi mozzatok által meghatározott kereslettel. Még világosabban: az üzemtervszerű erdőgazdálkodás gyümölcse legtöbbször nem olyan mennyiségben és minőségben keresett a piacon, mint ahogyan megtermeltük. Tovább fokozza a nehézséget, hogy a hozadék = kínálat hosszú évtizedek, sőt fél évszázadok terméke, ill. termelvénye, a kereslet viszont akárhányszor 1—2 év alatt is jelentősen változik mind mennyiség, mind minőség tekintetében. A kettő dinamikája tehát *elméletileg sem nivellálható*. Reálisan nézve a kérdést: a fenti ellentmondást megoldani soha nem tudjuk, legfeljebb csak enyhíthetjük.